

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTA BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an 10 Lei.
Pe jumătate de an 5 Lei.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ:
DUMINECA.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Arad, Strada EMINESCU Nr. 35.
Telefon pentru oraș și comitat Nr. 208.

Ucenicii lui Iuda.

Niciodată nu a fost atât de actuală ca acum figura lui Iuda, care o vîndut pe învățătorul său, pe Domnul nostru Isus Hristos, pe 30 de arginți. Răutatea sufletului și egoismul, patimi, cari s'au încuibat atât de adânc în societatea omenească după război ne aduce aminte, fără să vrem, de prototipul tuturor răufăcătorilor, cari în orice clipă își jertfesc sufletul pentru mărire și pentru parale. În cei trei ani de activitatea pământească Domnul nostru Isus Hristos câte minuni nu a făcut, câte boale nu a tămăduit, câte pilde strălucite nu a spus, așa că și sufletele cele mai seci, cele mai îndobitocite în lupta vieții s'au întors, s'au luminat, s'au făcut mai bune, numai Iuda a rămas ticălos până la urmă. Să vedem ce l-a dus pe acest „om isteț”, cum l'ar numi mulți soți de principii din zilele noastre, în societatea profund nobilă a lui Hristos. Iuda în satul său, Iscariot, de multă vreme a simțit o adâncă nemulțămire cu sine, i-se părea prea strâmt, prea josnic cadrul în care trăia și îl rodea rău la suflet ambiția de a ajunge ceva mare, strălucit, adorat de toată lumea. Și chiar în vremea, când îi tulburau visurile de mărire mai tare liniștea, a întâlnit în cale pe un oarecare Isus din Nazaret, care știa să vorbească atât de frumos și pătrunzător, încât nu se mai deslipeau de el mulțimile, ba făcea și niște minuni, încât întreg poporul îl aclama și-l fericea.

Aha! a gândit Iuda în sine ce *conjunctură splendidă*, în tovărășia acestui măiestru am să intru și atunci m'am pus bine. Zis și făcut. Iuda nu numai ca s'a declarat de adept alui Hristos, ci a mers până acolo prin arta prefăcătoriei, încât a intrat și în rândul apostolilor. Tot ce vedea cu ochii, tot ce auzea cu urechile era contra convingerii lui, dar ce putea să facă „istețul"! Suferea orișice ce nu-i era pe plac, făcea fețe sfinte, să ruga și el, spunea vorbe blânde și frumoase cum îi ședea bine unui apostol, pentru că înaintea lui strălucia scopul de a ajunge om mare.

Înzădar spunea Hristos că împărăția lui nu este din lumea aceasta, Iuda credea mort că nu este departe timpul, când poporul iudeu va pune pe acest profet mare rege și atunci și el să va putea ridica la treaptă aceia înaltă, pe care a dorit-o toată viața lui cu ardoare.

Postul la care aspira Iuda era mi-

nisteriul de finanțe, fapt care e sigur prin aceia, că Iuda a luat asupra sa îngrijirea micii case, care o aveau apostolii și protesta energic de câteori se cheltuia ceva din ea pentru scopuri sfinte. Noroc mare pentru Iuda, că planul lui Iuda s'a zădărnicit.

Și când a văzut acest suflet rău și egoist că Isus din Nazaret nu se abate de la direcția lui spirituală și se pune rău cu toată lumea prin francheța și iubirea de adevăr neclintită, a simțit ca s'a înșelat și din clipa aceasta a început să-l urască pe maistrul de la care așteptase mărirea și fericire. De aici începând numai costumul îi era apostolesc, dar sufletul diavolesc. Iuda vede bine că din el nu are să iese apostol niciodată și că cu Hristos nu se poate feriți, deci se dă pe partea fariseilor și cărturarilor, doară de aici va răsări mărirea. Un singur regret mai avea Iuda, că a depus mica pungă a apostolilor și ca să nu rămâna totuși fără parale, după ce și-a satisfăcut poftă de răsbunare, a cerut de la noui lui tovarăși barem 30 arginți, sumă frumoasă pe vremea aceia. Durere însă că cu capitalul acesta mic, de care Iuda lega frumoase speranțe nu a ajuns la mărirea dorită, ci la moartea groaznică, pe care i-a oferit-o conștiința-i nemernică. Aceasta este pe scurt istoria lui Iuda și noi să zicem, că Dumnezeu să-l ierte cu ștreangul la grumaz, pe care l-a meritat pe deplin. Și acum să ne întoarcem puțin privirea la ucenicii și adoratorii lui Iuda de astăzi, care sunt destul de mari la număr și fericesc societatea omenească de astăzi. Iuda a putrezit de mult, dară duhul lui trăiește și astăzi. S-au aflat oameni cari au găsit ca cel mai perfect model de viață nu poate să fie decât Iuda și în onoarea lui au întemeiat o sectă, în cercul căruia îl adorau și căutau și să pătrundă cât mai adânc de „spiritul lui practic”. Și aceasta sectă nu s'a desființat nici astăzi precum: **figurae docent**.

Când războiul mondial bântuia mai cu furie, când plâneau, mai amar părinții, frații și surorile, când și se părea că o sosit întradevăr sfârșitul lumii, în mijlocul furtunii îngrozitoare, fiii lui Iuda lucrau mai cu zor și mai vesel, din toată jalea, din tăt vântul ei nu auzeau numai sunetul aurului și argintului altora nu li se mai uscă lacrimile te față, iar ei „isteți” strângeau tot mai aproape de inimă punga cu galbeni. Pentru oameni, cari prin înțeleptul lor, prin munca lor, prin cinstea lor, s'au mai bine zis prin lipsa

lor de cinste, rămăneau pe veci în obscuritate, războiul, nefericirea a sute de mii de oameni, a fost cea mai mare fericire, cel mai mare noroc. Câte talente strălucite, câte suflete alese, câte inimi pline de aurul și argintul iubirii nu s'au prăpădit pe fronturi și câte mentalități josnice, cât suflete rele și egoiste nu le-au luat locul.

Câtă pleavă înfumurată în locul grăunțelor modeste, dar pline de miez dădător de viață. Istoricii din zilele viitoare vor afla motive destule să pună în lumina cea mai antipatică societatea omenească înfiripată după război.

După aceste puține considerațiuni generale să nu lăsăm fără cuvenita laudă și apreciere pe învățăceii lui Iuda din sânul neamului nostru. Și la noi oamenii de cinste, oamenii, cari caută să trăiască așa, precum a o rânduit Dumnezeu, din sudoarea feții lor, sunt amenințați să peară de foame, ei sunt inadapabili cari trebuie să se prăpădească, fiindcă nu se știu acomoda vremurilor. Câtă amar de lume s'a prăpădit pentru înfăptuirea idealului nostru național. Câți voievozi, câți ostași au murit pe câmpurile de luptă în decursul veacurilor, cât sânge scump a curs, câte lacrimi s'au vărsat, despre cari urmașii lui Iuda, nu voiesc să știe nimic, pentru ei istoria națională numai atunci ar fi interesantă, dacă s'ar putea vinde, cu chilogramul, foarte scump.

Câte discursuri frumoase nu sunt în stare să țină și la noi fiii lui Iuda, despre mărirea neamului omenească, ce atitudine de martiri și apostoli nu iau chiar ca și strămoșul lor adevărat: Iuda de pe vremea lui Hristos, numai ca la urmă să-și poată umplea sacii ori să se poată cocota cât mai sus pe scara mării. Câți nemernici, cari și-au vîndut neamul pe parale ca și Iuda, nu au fost cei dintâi, cari au pretins remunerație pe tonul cel mai înalt pentru „suferințele” lor, câți panamiști nu au liferat străinilor sare, petrol și lemne etc. pe motivul, că cu garalivitatea lor și ei au clădit un colț din România-mare. O tempora! O mores!

Unde ne sunt profeții, cari prin curajul și înțelepciunea lor să risipească pleava, care s'a pus în locul aurului și argintului? Iar și până atunci cu nădejdea puternică în dreptatea lui Dumnezeu să le aducem aminte fiilor lui Iuda, că dacă au acceptat duhul lui Iuda, atunci vor avea parte și de ștreangul remușcărilor de conștiință în care le-a murit maistrul.

Rusticus.

Inființarea institutului teologic din Arad

de Dr. T. Botiș.

(Urmare.)

Dar absolutismul lăminat considera învățământul de o problemă a statului și dreptul de dispunere în afacerile instrucției și ale educației poporului de un drept majestatic. Amăsurat acestei concepții înființă regina Maria Terezia, la anul 1766, în sinul consiliului locotenent regesc ungar, o comisie școlară, prin ce instrucțiunea publică primi un organ, o autoritate centrală, care era menită la început numai pentru îngrijirea și regularea școalelor romano-catolice, mai târziu însă se ivește tot mai mult tendința de a aduce în atârnare de stat și institutele culturale ale celorlalte confesiuni.

Acest program școlar al absolutizmului lăminat cântă să-l realizeze regina Maria Terezia, dar mai ales împăratul Iosif al II-lea și la înființarea institutelor, atât de necesare pentru educația clerului și a poporului ortodox de sub stăpânirea lor. Tendința se vede și din următoarea dispozițiunea a Regulamentului Iliric din 1777: „Ce fel de îngrijire e de lipsă și aplicabilă, ca popilor designați pentru preoție să nu le lipsească științele necesare pentru chemarea lor, vom hotărî, până atunci însă să înceteze ridicarea de școale clericale.

Dar deocamdată cel ce dorește de a ajunge la sfințire de diacon sau preot, sau cel ce concurează pentru o parohie, trebuie să alătore nu numai testimoniul dela învățătorul sau profesorul său despre studiile sale, ci trebuie să fie bine examinați din partea Consistorului, ca să nu fie primiți la sfințire și parohie mai înainte de cât după aflarea conștiințioasă a capacității sale¹⁾.

Autoritatea bisericească însă considera problema educației clerului de o chestie bisericească și reclama pentru sine dreptul de dispunere în privința creșterii viitorilor preoți. Aceasta deosebire între punctul de vedere al statului și al bisericii și divergențele între autoritatea politică și cea bisericească fu cauza, pentru care institutele pentru cultura teologică a clerului greco-neunit nu se putură înființa într'un timp cu cele pentru creșterea învățătorilor, ci fură obiectul unor paratractări îndelungate.

Negocierile între Curte și metropolia din Carloveț în chestia unui institut de creștere pentru clerul ortodox își luară începutul la anul 1785. În rezoluția prealabilă din 14 Iulie a acestui an lăminatul Iosif al II-lea decretă următoarele: „Pentru întemeierea acestui seminar am destinat orașul Timișoara, care zace mai potrivit pentru toți episcopii gr. or. și dorim a lua speșele necesare asupra noastră, totuși am întrebat mai înainte pe metropolitul din Carloveț spre a preluera o propunere, ca astfel înaintele noastre vederi să se eșecute²⁾.

Metropolitului i-se ceru să facă propuneri în privința următoarelor chestii: 1. Problema instrucției teologice. 2. Creșterea fondului necesar. 3. Organizarea internă a seminarului.

Propunerea mitropolitului, e următoarea: În provinciile ereditare împărătești în lipsă de învățători clerul neunit nu se bucură de o educație deplină. Instrucțiunea teologică a clerului trebuie să conțină studiul teologiei dogmatice și morale. Timpul ce se cere pentru însușirea acestor cunoștințe nu se poate determina încă de acum. Tot așa de greu e a stabili și numărul profesorilor, cari la tot cazul ar trebui să fie 4. dacă clericilor li-se dă instrucție și în oratoriu, limba maternă, istoria bisericească, dogmatică și morală. Dacă ce însă tinerimea greco-

neunită e de naționalitate ilirică și valahă, se recere un număr dublu de profesori, sau instituția de atari bărbați, cari vorbesc amândouă limbile. Să fie chemați pe un timp anumți dascăli din Rusia, cari se aducă cu sine și studiile necesare, să facă planul instrucției teologice și să pregătească câțiva tineri, designați de mitropolitul și versați în ambele limbi, de profesori ai seminarului. Mitropolitul s'ar îngriji, ca studiile ce s'ar procura din Rusia să fie traduse în limba ilirică și valahă și după încuviințarea prealabilă tipărite. Direcțiunea institutului ar consta din mitropolitul și'n absența lui din episcopul din Timișoara, din un arhimandrit, care ar fi totodată și prepozitul seminarului, din directorul districtual al școalelor primare, din un consilier și un actuar, cari ar implini această funcțiune fără nici o leafă. Elevii ar studia filosofia în Timișoara. Aici vor fi rânduiți și profesori din Rusia, cari vor fi dotați din fondul școlar. În conformitate cu numărul parohiilor contingentul elevilor îl stabilește mitropolitul la 120.

Fondul necesar s'ar crea din o contribuție de 2 și 4 cruceri, ce o vor plăti episcopii, mănăstirile, bisericile parohiale, parohii și fiecare casă greco-neunită.

Referitor la organizația internă a seminarului mitropolitul propune, ca personalul institutului să se compună, afară de direcțiunea amintită, din un rector, 4 profesori, 1 inspector, 2 cantori, 1 portier și 3 servitori.

Ca preoții, cari se ocupă cu economia câmpului, să fie și în privința aceasta mai bine instruiți, să-și procure din Viena opurile teologice ale arhiepiscopului rusesc, Platon și cartea despre datorințele preoției și să-le cetească cu sîrguință. Protopopii să-i examineze din ele, și contra celor neglijenți să facă arătare. Întreținerea unui elev ar costa 60 fl. la an, dacă însă vor fi provăzuți și cu îmbrăcăminte și albituri, etc. 138 fl. 27½ cr. în anul prim, în anii următori însă având lipsă de mai puține veșminte: 109 fl. 33½ cr.

Ca seminarul să fie înzestrat cu biblioteca trebuințioasă mitropolitul oferă noului institut biblioteca arhidiecezii din Carloveț, pe care o va transporta la Timișoara.

Consiliul locotenent regesc e de părerea, că numărul profesorilor să se hotărească abia după stabilirea planului de organizație, care însă să se întocmească astfel, ca să fie trebuință de 4 profesori, versați în ambele limbi. Pentru a ușora sarcinile credincioșilor greco-neuniți ar fi consulta sista unele mănăstiri mai bogate și în celelalte a reduce numărul călugărilor. Elevii să fie împărțiți în anumite clase. Peste contingentul stabilit de 120 elevi se mai pot primi cu taxă și tineri din familii mai bogate. Crede apoi că pentru folosirea bibliotecii să se hotărească anumite zile și oare. În privința angajării personalului de serviciu direcțiunea să nu aibă nici o influință, ci acest drept să aparțină rectorului. Socoțile după ce le-a reviziat direcțiunea să fie înaintate consiliului loc. regesc, ca să fie predate contabilității de stat. Tot astfel se vor înainta și clasificățiunile prin Consiliul locotenent Cancelariei aulice. Rectorului să i-se deie de ajutor 2 prefecți, cari în acelaș timp se vor pregăti pentru catedre. I-se pare exagerată pretensiunea, ca elevii să-și predeie banii rectorului pentru păstrare și fără știrea lui să nu corăspundeze. Rectorul și nu economul să angajeze și dimită personalul de serviciu. Economul la pătăr de an să prezinte rectorului un extras al socoților și o socoată anuală direcțiunii.

Consiliul de războiu e de părerea, că dela clerul greco-neunit nu se poate aștepta o pregătire mai înaltă, până când aceasta preoțime

se ocupă și cu lucrul greu al câmpului și cerșitorie la credincioși. Introducerea acestui nou institut i-se pare a fi în părțile esențiale de foarte neobișnuit! Crede, că planul încuviințat de Maj. Sa și deja înfăptuit în privința regulării mănăstirilor, a clerului secular și înzestrarea bisericilor din Bucovina, conține destul material, din care să se poată face aplicarea anumită la chestia de față.

Cancelaria aulică a Transilvaniei recunoaște, că ar fi de dorit să i-se deie o congruă parohului greco-neunit, ca astfel să poată fi scutit de lucrul câmpului. Realizarea acestui plan întârpină însă — cel puțin pentru timpul de față — mari greutate.

Luând apoi sub examinare propunerea mitropolitului, cancelaria e de părerea, că contribuțiile anuale ale parohiilor și caselor greco-neunite în suma de 19.64 fl. 46 cr. pentru creșterea fondului necesar, din cauze importante nu pot avea loc. Ajutoarele necesare se pot obține numai prin sistarea unor mănăstiri.

În lipsa unui fond, unicul expedient ar fi, ca profesorii să se plătească din fondul cultural ungar, de care însă conform rezoluției prealabile din 1785 greco-neuniții numai în caz de extremă necesitate pot beneficia. Nu-și poate însă ascunde dorința, ca acest fond după posibilitate să fie cruțat.

În privința edificiului seminarial Maj. Sa a dispus, ce e drept, ca să fie zidit pe un loc cedat spre acest scop de orașul Timișoara, mitropolitul a ales însă un alt loc, poate din motivul, ca seminarul să fie mai aproape de reședința episcopescă și de biserică. Deși casele preoției catolice sunt supuse supraveghierii statului, totuși seminarul, cel puțin la început, pentru a însufla în greco-neuniți o încredere mai mare față de acest institut, să-l supravegheze episcopul din loc, Petrovici, ale cărui sentimente bune sunt cunoscute.

Referitor la instrucțiunea elevilor, la disciplină și celelalte chestii de educație, comisiunea școlară a curții să se îngrijască de elaborarea unui plan deplin și îndată ce va fi hotărât fondul să i-se înainteze acestela și celelalte afaceri relative la seminar.

(Va urma)

¹⁾ Veia: Opul citat pag. 84. — ²⁾ Veia: Opul citat pag. 85.

Religia în școalele rusești.

În școalele orașelor rusești, după o stăpânire bolșevică de trei ani, a ajuns la cărmă auarhia și desfrăul.

La sate însă situația nu este atât de rea. Dl. Dr. Ruscian, într'o serie de interesante articole, apărute în ziarul Adevărul descrie în următorul mod învățământul religios al școalelor Rusiei de astăzi:

Tărani, în religiozitatea lor, nu voesc să audă de nici o reformă a școalei. Ei vorbesc limbajul acesta dascălilor:

— Noi vă dăm de mâncare: la noi n'aveți să răbdați foame, dar să nu vă puie sărăcia să învățați copiii bazaconi le bolșevice; cerem dela voi să ne învățați copiii să citească, să scrie, să socotească, și să știe să se roage lui Dumnezeu. Dacă nu-i învățați toate acestea, vă tăiem porția de mâncare și trăiți cu cele 2000 de ruble, pe care vi le dau sovieturile.

Și învățătorii se supun.

Sovieturile au declarat despărțirea bisericii de stat. Învățământul religios nu numai că este oprit, dar ieste urmărit și dascălul aspru pedepsit, chiar cu moartea, în caz dacă va preda religia. Și cu toate acestea, în toate școalele din sate se învață religia și rugăciunile.

Într'un sat din apropierea localității în care am locuit, o învățătoare a fost arestată pentrucă învață pe copiii școalei sale rugăciunile, dar sătenii s'au sculat până la unul și au eliberat-o, iar sovietul a făcut.

Nu numai că în școale se învață religia, dar niciodată preoții n'au trăit mai bine decât acum în Rusia ateistă.

Pe lângă faptul că toate aceste zdruncinări sociale au speriat pe țărani, cari văd în foamete, epidemie, sărăcie degetul lui Dumnezeu, și i-au făcut mai religioși ca în trecut, dar însăși firea rusului este adânc evlavioasă. De aceea bisericile sânt mai populate, nu se trece o sărbătoare, nu se uită morții, se servesc slujbe pentru sănătatea și însănătoșirea celor bolnavi. Preoții nu răzesc de treburi, și cum treburile sânt plătite în natură, căci bani nu sânt în uz, preoții au de toate și trăesc în belșug.

Nu e curioasă această situație bună a preoțiilor hulite și urmărite într-o țară, care a declarat desființată biserica, a declarat statul ateu?

E aceeași situație ca în toate activitatea bolșevică. Ca și în armată, ca și în școală, așa și în chestia religioasă, bolșevicii n'au făcut decât să creeze un nonsens.

Se putea oare desființa religia, condamna învățătura rugăciunilor în școale printr'un decret, când nouăzeci la sută din țărani ruși sânt de un bigotism religios primitiv, când toată viața lor e bazată pe această religie, care este în sângele lor, în ființa lor?

E drept că bolșevicii deschizând școalele, au permis țărănilor să realizeze dorința de a învăța pe copiii lor să învețe a scrie și a citi, dar aceste școale sânt de fapt opera țărănilor, cari le întrețin și le conduc.

Și, în direcția învățământului și a cultelor, bolșevicii n'au făcut decât de a distruge, de a sfărâma. Dacă s'a creat ceva, s'a creat multă-mită spiritului vremii, care împingea de mult Rusia spre aceste reforme, dar nu bolșevismul. Rusia a fost coaptă pentru învățământul primar și el s'a realizat, dar el s'ar fi realizat și fără bolșevici de înșiși țărani ruși, cari au ajuns la maturitatea ideii că școala e necesară pentru copilul lui, că fără școală viața e imposibilă.

Și încă odată se dovedește că numai aceea ce evoluția normală pregătește și întărește de ani de zile, poate prinde rădăcini și lua ființă în orice ramură a activității omenești, și că toate zguduiri și revoluțiile nu duc decât la anarhie, desfrâu, decădere.

T. R.

Recreditivitate istorice în jurul icoanei dela Prizlop. (1780—1913.)

1. Aducerea icoanei la Blaj.

(1762—1764.)

Officialii comitatului Hunedorii, în tenorul ordinului liberat la 5 Iunie 1762, de generalul Bucow, comandantul și guvernatorul Ardealului, au distrus mănăstirea Prizlopului, din Țara Hațegului.

O bună parte a supelectilor și paramentelor templului, pe cari nu apucară încă să le înstrăineze lacomii enoriași, din satele vecinașe, le luă în primire învățatul călugăr Gerontie Cotoră, vicarul episcopului aschet Aron și le așeză la Blaj.

Cu ocaziunea aceasta trebuie că ajunsese în posesiunea episcopiei și icoana Precuratei Fecioare Maria, carea pe dată fu pusă în biserica Bunei-Vestiri; de vreme ce mănăstirea materă, a Sfintei Treimi, era încă în curs de zidire.

Tace cronică adânc, privitor de circumstanțele mai deaproape, că: cum, când și prin cine a făcut icoana calea crucii, dela Prizlop până la mănăstirea călugărașilor lui Aron!

Cu toate acestea însă știm pozitiv, că lăudatul chip a Precistii dela Prizlop, în realitate e același cu cel aflător și afirmative plângător în 1764, în Blaj, la moartea arhierelui Petru Paul Aron!

Despre aceasta ne încredințăm dintr'o epistolă a prepozitului din Blaj Filotei (Francisc) László, de datul Blaj 15 Noiembrie 1771, în carea se spune, cumcă starețul Varlam și cu Nichita, (Nicolae) trecuți la ortodoxie, călugări pe timpul propagandei lui Sofronie, în scurt timp apoi iarăși reactivați la Prizlop, într'altele cer dela episcopul de atunci al Blajului Atanasie H. Rednic, să li se renapoeze odoarele și

icoana Maicii Domnului. Răgarea cel puțin referitoare la partea ultimă, se vede, că nu a fost împlinită, căci în anul 1775, „smeriții fii sufletești, ieromonah Nichita și P. Lazar paroh din Silvașul de sus“, îi aduc aminte lui Grigorie Maier (sic) arhiepiscopului (sic) din Blaj, scriindu-i: „Nu ne îndoiim că-ți vei aduce aminte Ex. Ta precum în câteva rânduri te-ai fost milostivit a ne fâgădui sfânta icoană Maica Precistă.“ Ci suplicanții și de data asta fură plătiți tot numai cu fâgădașul. Vlădica la 31¹⁾ Decembrie 1775, le rescrie: „Doao icoane adevărate a Maicii Preciste și a lui Sfântu Nicolae se vor găta din porunca noastră și trimite la acea Mănăstire cât mai curând până când se va putea face acolo ceva orânduială mai desăvârșită, apoi atunci se va socoti și despre întoarcerea acestei icoană de acolo oarecând strămutată“

Din cele desfășurate aici pe scurt, deci cu deplină certitudine, se poate trage concluziunea istorică, că chipul Precuratei Fecioare, a fost adus în anul 1762 dela Prizlop la Blaj, unde se afla încă pela începutul lui August 1764, despre ce cum se va vedea îndată ne dă garanță suficientă, martorele ocular vestitul călugăr literat Samoilă Clain.

2. Transportarea icoanei la Viena.

(1764—1775).

Regretatul istoriograf Bunea fără de-a argumenta și invocă dovezi, o spune oarșan, că imaginea adevărată, nu s'a mai restituit mănăstirii Prizlopului, ci s'a transportat la Viena, în domul Sfântului Ștefan, unde se află încă la anul Domnului 1902.

Aș crede, că doară tocmai împrejurarea aceasta, că Bunea nu se referă la nici un fel de document, spre a-și întări părerea sa nouă, diametral contrară cu opinia oficială și publică a bisericii unite și a situației istorice de azi, a îndemnat pe domnul Radu să dezică categoric pe Bunea și să susțină sus și tare cumcă, necum icoana originară dar nici simulacrul ei pus în perspectivă de popularul arhieru Maier „nu s'au mai trimis la mănăstire“. Icoana adevărată, „ori nu a fost nici când dusă la Viena, ori a fost iară adusă, nu se știe când, înapoi, pentru că se află și acum în Blaj. A fost aflată, într'o chiliuță de lângă numita biserică (curții mitropolitane) de către decedatul episcop dr. Vasilie Hosszu, pe când eră profesor“. (1888—1898).

Că Bunea pe ce își va fi întemeiat cutezătoarea sa învoire, în întrebarea ce ne preocupă, azi nu se mai poate afla cu securitate; presupun totuș că următoarele două date, ori că doară pe lângă ele și altele.

Istoricul contemporan și martor ocular S. Clain scrie:

„In 6 August 1764, a venit la împărăție porunca, că icoana care a plâns să se trimită la Viena. Atanasie²⁾ a trimis-o prin Filotei László călugărul mănăstirii sfintei Treime, care cu totul se lipise de Atanasie, și prin călugărașul Ambrosie³⁾ Fiind călugării acștia între aceia cu icoana la Sibiu, se zice, că și acolo ar fi lăcrămat“.

Pe lângă o exegeză sălnică s'ar putea comenta acest text paremi-se și în acel senz, că, da, a fost trimisă icoana spre Viena, dar, că în realitate ajuns'a până acolo e contravertat, de vremece nu ni se spune nicăiri că ar fi sosit la Viena și nici alt document separat, contemporan ori ulterior nu menționează așa ceva! Fapt e numai atâta, că s'a trimis spre Viena și a ajuns până în Sibiu și cucernicii călugări stupefiați de noua lăcrimare a odorului lor, vor fi grăbit iară la Blaj pentru a primi instrucțiuni nouă!

Tradiția constantă a bisericii unite române a fost, că icoana taumaturgă a Prizlopului a fost tot în Blaj până bine de curând, când fu reînpoiată iarăși la Prizlop.

Tradiția constantă și unisonă, consfințită de mai multe generații venerabile, are apoi rol hotărîtor în chestiunile istorice dubii⁴⁾. Pentru a o resturna, „o sorginte... nu e suficientă, dacă este una nesustinută printr'o serie de mai multe alte considerațiuni“⁵⁾. De alta parte apoi știm că cât de insistent cereau călugării Prizlopului restituirea icoanei. Dacă ei nu o știau pe aceia în Blaj pe restimpul de 1771—1775, nu îndrăzneau a fi așa impetuoși față de mai marii lor din Blaj; bineștiind, că cu ce patimă adună cei din Viena scumpeturile bisericilor din provincă și dacă odată și le-au acaparat, nu e modru, că

un episcop român să mai fie în stare a le scoate de acolo!

Călugării reclamanți au putut și au trebuit să știe unde se află pe acel timp icoana E binecunoscut că dâșii în primăvara anului 1762, — cam cu câteva săptămâni numai înainte de transportarea icoanei la Blaj — sau lăpădat de unire. În scurt timp însă iarăși îi vedem reîntorși. Așa despre Varlam aflăm, că în Februarie anul următor, e călugăr rehabilitat în Blaj; iară soțul său Nichita,⁶⁾ în pasesimile din 1764, liturghisește tot acolo. În 24 August 1770 apoi, prepozitul lor, cunoscutul László, îi află destul de întăriți, spre ai reîntegra deplin și trimite iarăși la Prizlop,⁷⁾ după p petrecere de 7 an în Blaj. Nu ne-am putea nici închipul ca posibil, cumcă călugării când fură transferați la Prizlop, să nu fie conferit cu László, cu acel László adevărat, care fu unul dintre cei cari duseră icoana la Viena și respective la Sibiu și despre această icoană; mândria mănăstirii și — de ce am tăgădui-o — eficient mijloc de trai al călugărilor săraci reci, cum se zice.

(Va urmă.)

¹⁾ La șematizmul diec. Logoj din 1900, e datul 12 Dec. Dl. canonic Radu în monografia vicariatului Hațeg, pg. 376 (86) publică epistola cu datul 31 Dec Actul original e la Dl. prepozit Boros. — ²⁾ Atanasie II (Rednic) a fost gir. ntul diecezii văduvite după epp. Aron — ³⁾ Călugării lui Aron, dela sf. mănăstire a Bunei Vestiri, se numeau călugărași, în poziție cu călugării cei mari regești dela mănăstirea sf. Treimi. Ambrosie a fost dia Sad, se numia mai nainte Aurentie, a făcut teologie la Roma. Ambrosie a nebulit mai târziu. — ⁴⁾ Dem. Oncul Tradiția istorică în chestiunea originelor române, în anal. acad. rom Buc. 1901. ser. II toni XXIX p. 565—566. — ⁵⁾ Hajdău spune aceasta ca condiție a II, la o istorie critică. Istoria critică a românilor, București 1875, (ediția a II.) — ⁶⁾ Pe Nichita eu unul cred a-l identifica cu părintele monah Nicolae, eternizat până acum numai la Nilles II 6278 Albumul călugărilor rezidenți în Blaj nu cunoaște numele de Nicolae. Bunea încă amintește: incidental și repetat pe toți ieromonahii din Blaj De Nicolae nu pomeneste. Acest Nichita, Nicolae, aș crede că e unul și același obraz cu ieromonahul Nicolae, dela mănăstirea Strâmba; carele la anul 1775 în Blaj abjură ortodoxia. Păcliganu în periodul „Cultura Creștină“ Blaj 1919 pg. 168 nota 5. ⁷⁾ Copia ordinului lui László datat în mănăstirea din Belgrad la Radu. Originalul în Logoj la Boros

INFORMAȚIUNI.

Vizită înaltă. Luni, în 11 Oct. n., a sosit la Arad, cu trenul de Timișoara, I. P. S. Sa arhiepiscopul și mitropolitul Dr. Nicolae Bălan, în societatea P. S. Sale părintelui nostru episcop Ioan, a protoiereilor și asesorilor consistoriali: Lazar Triteanu și Mihaiu Păcățian și a diaconilor Sofronie Morariu și Ioan Cioara. I. P. S. Sa a fost întâmpinat la gară de autoritățile civile și militare, în frunte cu d-nii generali Daschievici și Pirici, primarul Robu, subprefectul Dr. E. Beleş, de membrii Consistorului eparhial, directorii și profesorii institutelor din localitate, reprezentanți ai clerului diecezan și un public numeros.

La sosirea trenului în gară muzica militară întonează spre rugăciune. Dl general Daschievici salută pe I. P. S. Sa în numele armatei, iar P. S. Sa părintele nostru episcop Ioan în numele clerului și apopului din dieceza Aradului. I. P. S. Sa e condus apoi la reședința episcopescă și a petrecut în Arad, ca oaspea P. S. Sale, până în 15 Oct., când a plecat la Oradea-Mare, spre a conduce alegerea de episcop. Marți, în 12 Oct., a vizitat Mănăstirea Hodoș-Bodrog, iar Miercuri și Joi, a vizitat instituturile culturale între cari și seminarul nostru, din localitate.

Personal. P. S. Sa părintele nostru episcop Ioan, s'a reîntors Luni, în 11 Oct. n., din Caransebeș, unde a asistat la hirotonirea și instalarea întru episcop a I. P. C. Sale Dr. Iosif Traian Badescu, noul episcop al diecezii surori, la reședința Sa din Arad. P. S. Sa a fost însoțit de P. O.

D. Mihaiu Păcățian, protoiereu și asesor consistorial și diaconul ceremonial I. **Cioara**. Sâmbătă, în 16 Oct. a plecat la Oradea-Mare, dimpreună cu P. S. Sa Dr. Iosif **Badescu** episcopul Caransebeșului.

Te Deum. Luni, în 28 Sept. (11 Oct.) din prilegiul aniversării a 6-a dela suirea pe tron a Maj. Sale gloriosului nostru rege, **Ferdinand I.**, s'a oficiat un Te Deum în biserica catedrală prin P. O. D. Dr. **Gheorghe Ciuhandu** protoiereu și asesor consistorial, asistat de protoierei **Traian Vățian**, Dr. **T. Botiș**, prof. Dr. **Iustin I. Suciu** și presbiterul **Alexiu Popoviciu**. Au luat parte autoritățile civile și militare, corpul didactic și elevii tuturor școalelor române din Arad. După terminarea serviciului divin dl general **Daschievici**, a ținut o cuvântare însuflețită ostașilor postaji în fața catedralei și publicului numeros. Sărbarea s'a încheiat cu defilarea companiilor de onoare.

Adunarea generală a Asociațiunii. Domnii membri ai Asociațiunii, cari doresc a lua parte la adunarea generală ce se va ține în Oradea-Mare în zilele de 17 și 18 ale lunii curente sunt rugați a se anunța la biroul central din Sibiu sau la comitetul de incuartațire din Oradea Mare, (Adresa dlui Ștefan Mărcuș, prefect de poliție) cel mult până Luni în 11 Octomvrie st. n., spre a li se putea pregăti cartierele.

Totodată se aduce la cunoștința domnilor membri, că s'a obținut din partea Direcțiunii Generale a C. F. R. pe seama participanților la adunare un scâzământ de 75%, pe toate trenurile ce vor circula la Oradea și înapoi în zilele de 15-20 Octomvrie inclusiv, punându-se la dispoziție câte un vagon special de clasa a doua în punctele: **București, Brașov, Copșa mică, Teiuș, Râsboieni și Cluj**.

Certificat de legițimare pentru aceste bilete cu preț redus se vor libera, le cerere, din partea biroului Asociațiunii (Sibiu, Str. Șaguna Nr. 6) și prin direcțiunile despărțămintelor, începând din 9 I. c.

Biroul Asociațiunii.

Ioan Cristi din Ianova, jud. Timiș, născut la 1893 a servit în reg. 8 de honv. și a ajuns în prinsoare în 25 Iunie 1915, petrecând până în toamna anului 1918 în Siberia, iar de atunci i-s'a pierdut orice urmă. Rog pe cei ce știu ceva despre dânsul, să binevoiască a mă aviza. **Petru Cristi**, Ianova (jud. Timiș).

Concurse.

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc dela școala conf. ort. română din comuna **Bodrogul-nou**, se escrie concurs cu termen de 30 zile dela întâia publicare în organul oficios „Biserica și Școala”.

Venitele sunt:

1. În bani gata 1200 coroane.
2. Cuartir corespunzător și grădină.
3. Stolele îndatinat.
4. Întregirea salariului conform clasei și gradației să va cere dela Stat.

Comuna se va îngriji de curățitul și încălzitul salei de învățământ.

La acest post se admit a recurge învățători eventual învățătoare având a-și trimite cererile lor ajustate în regulă și adresate Comitetului parohial, P. On. oficiu protopresbiteral din Vinga iar dânsii sunt rugați a se prezenta în vre-o Duminecă ori sărbătoare în biserica sf. mănăstiri Hodoș-Bodrog spre a se face cunoscut poporului.

Din ședința Comitetului parohial ținută la 19 Iulie (1 Aug.) 1920. **Comitetul parohial**.

În conțelegere cu: **Dr. P. Țucra**, m. p. protopop.

—□—

1-3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc vacant dela școala confesională ort. română din **Munar**, filia Securigiului protopopiatul Vinga, se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima apariție în organul oficios „Biserica și Școala”.

Salariu împreună cu acest post este:

1. Salar dela epitropia cultuală 200 cor. precum și 400 cor. la caz că aceasta diferență statul nu o va da. Întregirea salariului conform legii se va cere dela Stat până la suma fixată prin lege.

2. Cuartir liber în natură cu zidirile laterale, grădină întravilană și 1/2 juger extravilană.

3. Spese pentru conferință 20 cor.

4. Spese pentru scripturistica 50 cor.

Curățirea internă a locuinței învățătoresci cade în sarcine învățătorului respectiv, iar de curățirea pe din afară precum și de încălzirea salei de învățământ și de curator se va îngriji comuna bis. Dela înmormântări la cari va fi poftit, va beneficia suma de 10 cor.

Dela recurenți se recere se aibă cvalificațiunea recerută. Reflectanții sunt poftiți a-și înainta oficiului protopopesc din Vinga în termenul fixat rugările adresate Comitetului parohial din Munar cu documentele recerute și a se prezenta întruna din Dumineci în sf. biserică din comuna matră Securigiu spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Munar din ședința Comitetului parohial ținută la 26 Aprilie (9 Maiu) 1920.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: **Dr. P. Țucra**, m. p. protopop.

—□—

1-3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc dela școala confesională din comuna **Tilecuș**, tractul Peșteș, să publică concurs cu termen de alegere 30 zile dela prima publicare, cu următorul beneficiu:

1. 10 jugere pământ parte arător, parte fânaț.
2. 240 Lei bani gata.
3. 10 cară lemne de foc.
4. Locuință și grădină de legume și ajutorul de stat promis din partea autorităților competente.

Alesul va fi obligat a prevedea și cantonul pentru care va primi stolele obișnuite.

Doritorii de ocupa aceasta stațiune sunt a să adresa Comitetului parohial din Tilecuș, și a să prezenta Dlui protopresbiter tractual **Alexandru Munteanu** în Tileagd.

Vasilă Chirila, preș. comit. par. **Georgiu Mezean**, not. comit. par.

În conțelegere cu: **Alexandru Munteanu**, protopresbiter, inspector școlar.

—□—

1-3

Ad. 1549/1908.

Pentru îndeplinirea postului de preot în parohia de cl. III-a **Călățea**, cu filia Galișeni, se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Biserica și Școala”.

Emolumente:

1. 25 jugere catastrale, pământ arător și fânațe și o parte pădure.
2. Dela una sută douăzeci numere de case, dela fiecare număr câte una vică cucuruz sfărmat.
3. Stolele obișnuite.
4. Întregirea dela stat, după cvalificația alesului.

Doritorii a ocupa această parohie sunt poftiți a-și înainta cererile de concurs, adresate Comitetului parohial din Călățea-Galișeni, Prea On oficiu protopresbiteral în Tileagd, având dânsii a se prezenta în sf. biserică din Călățea pentru a-și arăta desteritatea în cântare, tipic și oratorie.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: **Alexandru Munteanu**, protopresbiter.

—□—

1-3

Pentru îndeplinirea postului de paroh în parohia de cl. II-a **Bălaia**, protopresbiteratul Peșteșului, prin aceasta se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Biserica și Școala”.

Beneficiile:

1. Casă parohială și dependențele și un întravilan de 1 juger catastral.
2. Pământ parohial de 8 jugere, arător și fânațe.

3. Birul preotesc, câte-o vică de cereale, grâu, ori cucuruz sfărmat.

4. Întregirea dotațiunei dela statul român.

5. Stolele îndatinat.

Doritorii de-a ocupa această parohie să-și înainteze cererile de concurs, adresate Comitetului parohial din Bălaia, Prea On. oficiu protopresbiteral ort. rom. în Tileagd, în termenul statutar și cu stricta observare a §-lui 33 din Regulamentul pentru parohii, să se prezinte poporului din Bălaia, în cutare Duminecă ori sărbătoare, pentru dovedirea aptitudiunilor în serviciul divin, cântare și oratorie.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: **Alexandru Munteanu**, protopresbiter.

—□—

1-3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc-cantoral dela școala confesională gr. ort. rom. din **Lipova**, se publică concurs cu termen de 15 zile dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala”.

Dotația împreună cu acest post anual-minte este:

1. În bani gata 600 lei.
2. Locuință corespunzătoare în edificiul școlar și grădină extravilană.
3. Pentru conferință suma ce o vor reclama trebuințele.
4. Pentru scripturistica 50 lei.
5. Venitele cantonale dela funcțiunile unde va fi poftit și la cari are se participe.
6. Ajutoarele precum și întregirea recerută conform anilor de serviciu a învățătorului ales se va cere dela stat.
7. De încălzitul și vărutil salei de învățământ și a întreg edificiului pe din afară se va îngriji comuna biserică, iar a locuinței învățătoresci pe dinlăuntru cade în sarcina învățătorului.

Reflectanții cari vor dovedi capacitate de a instrua și conduce corul vocal existent vor fi preferiți și vor primi o remunerațiune anuală cel puțin 300 lei.

Alesul învățător e îndatorat a instrua elevii în cântările bisericesti, să conducă elevii în toate Duminecile și sărbătorile la sf. biserică, să cânte cu dânsii răspunsurile liturgice și să conducă strana fără alta remunerațiune.

Reflectanții au să-și înainteze recursele lor instruite cu documentele prescise și adresate Comitetului parohial din Lipova P. On. oficiu protopopesc gr. ort. rom. din Lipova, precum și a se prezenta în sf. biserică din Lipova în vre-o Duminecă ori sărbătoare spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic și să se facă cunoscut poporului.

Lipova, din ședința Comitetului parohial ținută la 6/19 Septemvrie 1920.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: **Fabriciu Manuilă**, protopresbiter.

—□—

2-2

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc cantoral dela școala confesională gr. ort. rom. din **Chertiș**, să escrie concurs cu termen de 15 zile dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala”.

Venitele: În bani gata 200 lei. 840 litre grâu, 840 litre cucuruz în preț de 96 lei 60 bani. 4 stânjini lemne pentru învățător și 4 stânjini pentru încălzirea salei de învățământ prețuite în 96 lei. Conferința înv. 30 lei. Scripturistica înv. 10 lei. Dela înmormântări stola îndatinată. Cortel și grădină 751□. Întregirea să va cere dela stat.

Cel ales va avea să îndeplinească și conducă cântările bisericesti în și afară de biserică și totodată a instrua pe școlari în cântările rituale fără altă remunerație. Doritorii de a ocupa acest post sunt avizați ca recursele lor ajustate regulamentar și adresate com. par. din Chertiș să-le trimită P. On. oficiu protopresbit. din Buteni, având a să prezenta în sf. biserică din Chertiș spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Chertiș la 8/21 Sept. 1920.

Sabin Miclușia, paroh. preș. **Ioan Ferestean**, not. ad hoc.

În conțelegere cu: **Florian Roxin**, protopop.

—□—

2-2

Cenzurat: **Alexandru T. Stamat**, ad.